

KINNITATUD
02. veebruaril 2022
direktori käskkirjaga nr 16

MUDETUD
07. veebruaril 2024
direktori käskkirjaga nr 14

LASTEAED „TÕRUTÕNN” ÕPPEKAVA

2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	5
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	6
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED	7
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	8
ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	10
ÜLDOSKUSED	12
TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED	12
MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED	16
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU	21
VALDKOND MINA JA KESKKOND	22
ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	22
VALDKOND MINA JA KESKKOND SISU	22
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES	22
VALDKOND MINA JA KESKKOND EELDATAVAD TULEMUSED	23
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	45
VALDKOND KEEL JA KÕNE	46
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	46
VALDKOND KEEL JA KÕNE SISU	46
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES	46
VALDKOND KEEL JA KÕNE EELDATAVAT TULEMUSED	46
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	54
VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL	55
ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	55
VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL SISU	55
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDAMISEL JA KORRALDAMISEL	55
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAT TULEMUSED 6-7AASTANE LAPS	56
VALDKOND MATEMAATIKA	57
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	57
VALDKOND MATEMAATIKA SISU	57
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES	57

VALDKOND MATEMAATIKA EELDATAVAT TULEMUSED	57
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	61
VALDKOND KUNST	63
ÕPPE JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	63
VALDKOND KUNST SISU	63
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES JA KORRALDADES	63
VALDKOND KUNST EELDATAVAD TULEMUSED	64
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	72
VALDKOND MUUSIKA	72
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	73
VALDKOND MUUSIKAÕPETUSE SISU	73
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES JA KORRALDADES	73
VALDKOND MUUSIKA EELDATAVAD TULEMUSED	73
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	76
VALDKOND LIIKUMINE	77
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	77
VALDKOND LIIKUMINE SISU	77
ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES JA KORRALDADES	77
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD TULEMUSED	78
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS	84
LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED	84
KOOLIVALMIDUS	86
ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	87

SISSEJUHATUS

Alusharidus on põhiharidusele eelnev haridus ning süstematiseeritud teadmiste, oskuste, arusaamade, hoiakute, tõekspidamiste ja suundumuste süsteem, tänu millele inimene omandab võime käituda, orienteeruda, otsustada, korrigeerida oma käitumist. Alushariduse omandamine loob eeldused edasijõudmiseks koolis ja igapäevaelus.

Lasteaia õppekava on koostatud riikliku õppekava alusel lasteaia pedagoogide poolt ja on lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Lasteaia õppekava toetab lapsevanemaid last kodusel kasvatamisel ning õpetamisel.

Õppekavas esitatakse: lasteasutuse liik ja eripära; õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti; õppe- ja kasvatustegevuse korraldus; lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus, erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus, lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus; õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

Õppekava on tutvustatud hoolekogule.

LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

MOTO: Lapsed õues, tervis põues!

Lasteaed „Tõrutõnn“ on Vinni valla omandis olev koolieast noorematele lastele hoide ja alushariduse omandamist võimaldav 6-rühmaline õppeasutus. Rühmade nimetused on Ulvis „Lepatriinud“, „Pähklikesed“ ja „Linnukesed“. Pajustis „Jänkukesed“, „Mesimummud“ ja „Mõmmikud“. Pajusti ja Ulvi ühine lasteaed „Tõrutõnn“ loodi 01.07.2020, mil ühendati Ulvi lasteaia kaks rühma Pajusti lasteaia kolme rühmaga. Augustis 2023 loodi Ulvi mõisa hoonesse lisarühm „Linnukesed“.

Lasteaia majade soodne paiknemine alevikus ja kauni looduse keskel on taganud rühmade hea täituvuse ja suure nõudluse kohtade järele. Võimalusel komplekteeritakse rühmad kahes vanuses lastest, kuid rühmas võib olla ka rohkemates eri vanustes lapsi.

Ruumiliselt kitsaid tingimusi kompenseerib avar mänguala õues ja võimalused laste tegevuseks nii Pajusti tammikus kui Ulvi mõisa pargis. Pajusti majas on rühmadel kasutada saal. Lasteaia eripäraks on loodusest lähtuv integreeritud õuesõpe. Õues õppimiseks on olemas laialdased võimalused ja neid kasutatakse igal aastaajal kõikides rühmades.

Mõlemal majal on oma traditsioonilised üritused, mida lasteaedade liitmisel ühtlustati. Näiteks kooliminevate laste seast Tõrutõnni Triinu ja Tõnni valimine, pere tänamise pidu kevadel koolieelikute poolt ja esimesel septembril pidulik töövihikute üleandmine koolieelikutele. Jõuluaja alguses piilub akna taga päkapikk ning ühiselt süüdatakse adventiküüna. Liikumisõpetaja eeskujul on lasteaial saanud traditsiooniks ka erinevatel maratonidel osalemine.

Koolieelikud läbivad ujumise algõpetuse Vinni ujulas. Lasteaial on olemas logopeed, kes osutab logopeedilist abi mõlemas majas. Personal pildistab laste üritusi ja tegevusi. Lapsevanematel on võimalus meie tegemiste kronoloogiat internetis Eliisi keskkonnas jälgida ja soovitud pilte endale salvestada.

Tõrutõnni Lasteaial on oma maskott, logo ja laul.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteaia koostöös. Üldeesmärgist tulenevalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ning emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia „Tõrutõnn” õppe- ja kasvatustöö eesmärgid lähtuvalt arengukavast on:

1. Õppe- ja kasvatustöö kvaliteedi ning kaasaegse ja turvalise töö- ja kasvukeskkonna loomise tagamine.
2. Õppe- ja kasvatustöö õuesõppe perioodil suures mahus väljas läbiviimine ning võimalikult palju õues viibimine tulenevalt lasteaia looduslähedasest asukohast.
3. Õppe- ja kasvatustöö toimumine läbi mänguliste tegevuste.
4. Lapse loomulikul huvil põhineva, robotika- ja nutiseadmete rakenduste toel, vaheldusrikka aktiivse õppeprotsessi praktiseerimine.
5. Meeskonnatöö tõhustamine laste tegevuste, ürituste ja pidude korraldamisel.

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Lasteaias „Tõrutõnn” on õppe- kasvatustöö läbiviimise põhimõteteks:

1. Lapse õppimine toimub mängu kaudu.
2. Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine, loovuse toetamine, turvatunde ja eduelamuse loomine.
3. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine läbi õuetegevuste.
4. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine.
5. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.
6. Lapse arengut ja sotsialiseerumist võimaldava keskkonna loomine, üldõpetusliku tööviisi rakendamine.
7. Kodu ja lasteaia meeskonna koostöö lapse arengu huvides.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Õppeaasta

Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Planeeritud õppetegevused algavad septembri esimesel täisnädalal ning lõpevad mai kuu teise täisnädalaga. Koolivaheajad on mängunädalad, kus toimub õppetöö kordamine ja kinnistamine läbi mängude, võimalusel korraldatakse õppekäike või ekskursioone. Koolivaheaja nädalatel rakendavad õpetajad rohkem digiõpet ning kasutavad erinevaid robotikavahendeid.

Päevakava

Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab laste eale sobiva päevarütmi, kus vahelduvad pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused igapäevatoimingute, laste mängu ja vabategevustega. Päevakava koostamisel peetakse silmas laste arenguvajadusi ja laste vanuserühma.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus rühmas

Rühma õppe- ja kasvatustööd planeeritakse kuude kaupa. Kuuplaanis esitatakse eesmärgid, teemad, õppetegevuse sisu, vahendid, planeeritud üritused ja õppekäigud ning koostöö lastevanematega. Kavandamine on paindlik ja lõimitud ning võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Kuuplaan uueks kuuks valmib eelneva kuu lõpuks. Kuuplaanis planeeritud tegevusi kirjeldab ja analüüsib õpetaja igapäevaselt päevikus.

Suvekuudel korratakse õppe- ja kasvatustöös varem omandatud.

Õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi ja lasteaia õppekava põhjal koostatakse igaks õppeaastaks rühma õppeaasta tegevuskava. Rühma tegevuskava koostamisel selgitatakse õppeaasta alguseks välja rühmas olevate laste vanuselised, individuaalsed ja arengulised iseärasused. Rühma õppeaasta tegevuskavas on järgmised osad: sissejuhatav osa; õppe- ja kasvatustöö eesmärgid (üldeesmärk ja rühma eesmärgid); õppe- ja kasvatustöö põhimõtted; õppe- ja kasvatustöö korraldus; rühma iseloomustus; päevakava; tegevusplaan kuude lõikes.

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel arvestatakse laste arengutaset, vanust ja huvisid. Lähtutakse põhimõttest: lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, olude, looduse ja asutustega. Planeerimisel arvestatakse laste huvi, nii individuaalset kui ka ühistegevust võimaldavat temaatikat, keskkonda ja vahendeid ning valdkondade sisude ja erinevate tegevuste lõimimist.

Õpetaja eneseareng

Õpetajad analüüsivad enda tööd kevadeti aprillis-mais valikuliselt kirjalikult või suuliselt. Eneseanalüüsi põhjal toimub vestlus lasteasutuse juhiga ning püstitatakse eesmärgid uueks õppeaastaks.

Uue õppeaasta eesmärkide põhjal koostab õpetaja koolituskava järgmiseks õppeaastaks.

Õppeaasta alguses septembris-oktoobris toimuvad meeskonnaveestlused, kus pannakse paika rühma meeskonna ühised eesmärgid. Vajadusel osaleb vestluses lasteaia direktor.

Õpetajad peavad lastevanematega arenguveestluseid ning analüüsivad neid koostades arenguveestluste kokkuvõtte.

Õppeaasta lõpus koostab õpetaja õppe- ja kasvatustöö kokkuvõtte ning teeb sellest ülevaate teistele pedagoogidele pedagoogilisel nõukogul.

ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas.

Lasteaia eesmärk on pakkuda alusharidust igale lapsele kohandades õppe- ja kasvatustööd vastavalt lapse võimetele ja lasteaia võimalustele ning sealjuures kaasata tugispetsialiste.

Näiteks: andekad, tähelepanuhäiretega, käitumisraskustega, kohanemisraskustega, logopeedilist abi vajavad, allergilised lapsed. Olenevalt lapse suundumusest ja individuaalsetest vajadustest rühmaõpetaja:

- toetab koolipikendust saavat last vajaka jäänud valdkondades;
- suunab andeka lapse vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovitab pöörduda annet arendavatesse ringidesse, annab täiendavaid ülesandeid, innustab neid tegevusele, võimaldab enam valikuid, iseseisvust ning vastutust, tunnustab nende saavutusi ja tõstab esile tulemusi;
- arutab vanematega lapse erivajadusi ning vajadusel nõustab neid, soovitab pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole;
- arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib võimalusel vajaliku toe igale lapsele;
- vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

Erivajaduse võimalikult varase märkamise tagavad laste vaatlused; laste arengukaartide koostamine ja analüüs; laste arengu hindamine ja analüüs; lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja arenguestluste käigus.

Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta; soovitusel erialaspetsialisti konsultatsioonile minekuks; vajadusel laiendatud arenguestlus, millest võivad vajadusel osa võtta lisaks rühmaõpetajatele asutuse direktor, eripedagoog, laste heaolu spetsialist ja alushariduse metoodik.

Sobiva arendustegevusega alustatakse niipea, kui lapse erivajadust on märganud. Vajadusel koostatakse erivajadusega lapsele individuaalne arenduskava. Kava koostamine on meeskonnatöö, kus osalevad rühma pedagoogid, logopeed, Vinni valla alushariduse eripedagoog ja vajadusel erispetsialistid ning lapsevanemad. Vähemalt kord aastas tehakse kokkuvõtte individuaalse

arenduskava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest ja lapse edasistest vajadustest. Pedagoogid nõustavad ja juhendavad lapsevanemaid tegelemiseks oma lapsega.

ÜLDOSKUSED

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, lõimides erinevate valdkondade sisu.

Õppekavas tuuakse välja:

- tunnetus- ja õpioskused;
- mängu- ja sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused.

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Eesmärgid:

1. laps suudab õppida uusi oskusi
2. laps saab aru ümbruskonnas toimuvatest sündmustest
3. laps kasutab mälu sihipäraselt ja täpselt
4. laps oskab lahendada väiksemaid probleeme
5. laps oskab tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni)

2- AASTANE

TEISE ELUAASTA LÕPUKS ON OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi.
2. Keskkonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu.
3. Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam tegutses teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis.
4. Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.
5. Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega, sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse.

6. Suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).
7. Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub, tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.
8. Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.
9. Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.
10. Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.
11. Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu.
12. Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.

3- AASTANE

KOLMANDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Leiab tegutsemisajendi, plaanib organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu.
2. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel.
3. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.
4. Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.
5. Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus.
6. Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.
7. On omandanud sõnavara, osaleb dialoogis.
8. Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi välja mõeldud lugudest;
9. Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest.
10. Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.
11. Tal on ettekujutus arvu mõistest ja värvuste nimetustest.
12. Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt.
13. Tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik.

14. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.
15. Vajab oma tegevusele tagasisidet.

4- AASTANE

NELJANDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta, kuid autoriteetide toel.
2. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.
3. Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.
4. Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.
5. Järgib lihtsaid reegleid.
6. Huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas.
7. Osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusemängudes ning loovtegevustes.
8. Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ja jaotab oma tähelepanu.
9. Saab aru arvu mõistest; huvitub tähtedest.
10. Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kõne ja kujutluste kaudu.

5- AASTANE

VIIENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemise kindluse saavutamiseks vajab täiskasvanu abi.
2. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.
3. Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.
4. Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.

5. Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte.
6. Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes.
7. Räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib.
8. Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.
9. Oskab vaadelda ja märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.
10. Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistus astmest.
11. Tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest.
12. Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ja lahendab probleeme.
13. Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).

6- AASTANE

KUUENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Plaanib oma igapäeva tegevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada.
2. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.
3. Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.
4. Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.
5. Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.
6. Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale.
7. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.
8. Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest.
9. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudses kui ka sarnases olukorras.
10. Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

7- AASTANE

SEITSMENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED TUNNETUS – JA ÕPIOSKUSED:

1. Organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused.
2. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis.
3. Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlusele teistega.
4. Keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks.
5. Seab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärged ning valib tegutsemisstrateegiad.
6. Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis.
7. Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid.
8. Liigitab ja tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga.
9. Loob uusi seoseid eeskju, seletuste, kuulmise ja nägemise kaudu.
10. Kasutab nii kaemuslik-kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist.
11. Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi.
12. Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast ning tunneb huvi teiste vastu.
13. Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboliteid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid.
14. Orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab uusi ülesandeid lahendades nii uudes kui ka sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga.
15. Oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid.
16. Tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali.

MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED

2- AASTANE

TEISE ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED:

1. Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.

2. Teadvustab ennast, kasutab osaliselt mina vormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.
3. Üritab aru saada teiste inimese seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed.
4. Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.
5. Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid kui seda on talle õpetatud.
6. Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.
7. Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.
8. Mõistab selgelt väljendatuid keeldu "EI TOHI" ÄRA TEE" jne.
9. Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.
10. Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.
11. Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.

3- AASTANE

KOLMANDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED:

1. Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.
2. Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus, väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.
3. Võib karta tundmatuid ja uusi asju.
4. Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.
5. Enesekindlus on kõikuv; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.
6. Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.
7. Jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on siiski omandihoidja.
8. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt.
9. Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus.
10. Täidab igapäevaelu rutiini.
11. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

4- AASTANE

NELJANDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED:

1. Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.
2. Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.
3. Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.
4. Teab oma nime, vanust, sugu ning märkab soolisi erinevusi.
5. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid.
6. Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.
7. Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.
8. Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.
9. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.
10. Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses. püüab täita kodukorra reegleid.
11. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.
12. Huvitub võistlusmängudest ning tahab olla edukas.

5- AASTANE

VIIENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED :

1. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.
2. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.
3. Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.
4. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.
5. On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.
6. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.
7. Eelistab sootüübilisi mängu.
8. Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.

9. Aktseptib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.
10. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

6- AASTANE

KUUENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED:

1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.
2. Seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia.
3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.
4. Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted.
5. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.
6. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.
7. Järgib sotsiaalset rutiini.

7- AASTANE

SEITSMENDA ELUAASTA LÕPUKS ON LAPS OMANDANUD JÄRGMISED MÄNGU JA SOTSIAALSED OSKUSED; ENESEKOHASED OSKUSED :

1. Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi.
2. Vastutab rohkem oma tegevuste eest ning räägib oma kavatsustest.
3. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevusse sallivamalt.
4. Suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest.
5. Algatab mängu ja tegevusi.
6. Püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes; otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete.
7. Hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.
8. Loob sõprussuhteid.
9. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi.

10. Talub muutusi ja vanematest eemal olekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda endasse.
11. Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Õppesisu ja –tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid, sisu kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas:

1. mina ja keskkond;
2. keel ja kõne;
3. eesti keel kui teine keel;
4. matemaatika;
5. kunst;
6. muusika;
7. liikumine.

VALDKOND MINA JA KESKKOND

ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- laps mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- laps saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- laps väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- laps märkab nähtusi ja muutusi looduses.

VALDKOND MINA JA KESKKOND SISU

- sotsiaalne keskkond
- looduslik keskkond
- tehiskeskkond
- kodukoht

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, heaperemehelikult käituma.

VALDKOND MINA JA KESKKOND EELDATAVAD TULEMUSED

2-AASTANE

MINA

Enesetutvustus

1. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.
2. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.

PEREKOND JA SUGULASED

1. Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.

KODU

1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta, osutab küsitule pildil.

LASTEAED

1. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.
2. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC.
3. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).
4. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.
5. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD

1. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).
2. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.
3. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).
4. Laps õpib õigeid töövõtteid erinevate töövahenditega töötamisel.
5. Laps abistab täiskasvanut koristamisel.

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS

1. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

2. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).
2. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse alustamisest).

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime.
2. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

SÕIDUKID

1. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

HAMMASTE TERVIS

1. Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).

TERVISLIK TOITUMINE

1. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

INIMKEHA TUNDMINE

1. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

OHUTUS JA TURVALISUS

1. Ohutu liikumine õpetamine rühmaruumis, koridoris, lasteasutuse territooriumil.
2. Rühmaga liiklemise õpetus, liikumine rivis lasteaia välisterritooriumil.
3. Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (nt räägime vaikse häälega).
4. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED JA PUTUKAD

1. Tutvustada üldmõisteid — puu, põõsas, kivi, mets jne.
2. Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.
3. Tunneb rõõmu kodukoha looduses tegutsemisest (tammik, park jne).

LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese.
2. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale

TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Osutab küsimisel puule, lillele, murule.

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Osutab küsimisel Päikesele.
2. Osutab küsimisel Kuule.

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmaadu, tuule puhumist).

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Osutab küsimisel veele, lumele.

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG

1. Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).
2. Viskab täiskasvanu eeskujul prügi prügikasti.

LIIKLUS

1. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.
2. Ohutu liikumine lasteasutuse territooriumil.
3. Rühmaga liiklemise õpetus, liikumine rivis lasteaia välisterritooriumil.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, Bee-Bot põrandarobot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor.

1. Laps väljendab end loominguiliselt kasutades koos õpetajaga digi- ja robotikavahendeid.

3-AASTANE

MINA

1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime.
2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.
3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel.

PEREKOND JA SUGULASED

1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.
2. Teab õdede ja vendade nimesid.

KODU

1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.

LASTEAED

1. Oskab nimetada oma rühma nime.
2. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik).
3. Nimetab rühmas olevaid esemeid.
4. Ütleb küsimuse korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimed.

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD.

1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.
2. Matkib lihtsamaid töövõtteid.
3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS

1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm).
2. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse).
2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Teab mõistete hea ja paha tähendust.
2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.
2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.

EHITISED

1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused (nt vallamaja).

KODUMASINAD

1. Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm).

SÕIDUKID

1. Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).

JÄÄTMED

1. Leiab loodusest prahi ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikasti, prügikott, ämber).

HAMMASTE TERVIS

1. Teab hammaste hooldamise vahendeid.
2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.

TERVISLIK TOITUMINE

1. Nimetab erinevaid toiduaineid ja õigeid toitumisharjumusi.

INIMKEHA TUNDMINE

1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.

OHUTUS JA TURVALISUS

1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED JA PUTUKAD

1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.
2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.
3. Oskab nimetada Tammikus kasvavaid suuri puid.

LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosasid.
2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu.
3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures kodus.

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).

TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi.
2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, paistab päike).

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG

1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.
2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.

VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE

1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.

LIIKLUS:

VALGUSFOOR, JA TÄNAVA ÜLETAMINE

1. Teab valgusfoori ja tuled tähendust (punane, kollane, roheline).
2. Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.

LIIKLUSMÄRGID

1. Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).

SÕIDUKID

1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.
2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).

HELKUR, TURVATOOL JA –VÖÖ

1. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, Bee-Bot põrandarobot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor.

1. Laps väljendab end loominguliselt kasutades koos õpetajaga digi- ja robotikavahendeid.
2. Laps püüab programmeerida koostöös õpetajaga haridusroboteid Bee-Bot ja Qobo.

4-AASTANE

MINA

1. Määrab soolisi erinevusi (poiss ja tüdruk).

PEREKOND JA SUGULASED

1. Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.

KODUKOHT

1. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, vallamaja, lasteaed).

LASTEAED

1. Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.
2. Nimetab rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimed.

AMETID; ELUKUTSED; TÖÖD

1. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel.

KODUMAA, TEISED RAHVUSED

1. Nimetab riigi nime, kus ta elab.
2. Nimetab kohanime, kus asub lasteaed.

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

1. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt. mardi-, kadripäev ja vastlapäev.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.
2. Põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust.
3. Järgib kokkulepituid rühmareegleid.
4. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Loob lühiajalisi sõprussuhteid.

2. Omab mõningast ettekujutust teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.

SUHTUMINE ERINEVUSTESSE

1. Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust.
2. Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt. kasv, juuksed).

EHTISED

1. Nimetab tuttavaid hooneid.

KODUMASINAD

1. Teab kodumasinatega seotud ohte.

SÕIDUKID

1. Nimetab eriotstarbelisi ja teisi sõidukeid.

JÄÄTMED

1. Põhjendab, miks visatakse prahti prügikasti.

TERVISE VÄÄRTUSTAMINE

1. Nimetab ühte tervisele kasuliku tegevust (liikumine).

HAMMASTE TERVIS

1. Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel.

TERVISLIK TOITUMINE

1. Nimetab tervisele kasulikke vitamiinirikkaid toiduaineid (juurviljad ja puuviljad).

INIMKEHA TUNDMINE

1. Oskab nimetada kehaosi.

OHUTUS JA TURVALISUS

1. Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt. trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, käärid, ravimid).

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED JA PUTUKAD

1. Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab.
2. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad).
3. Eristab okaspuid lehtpuudest.
4. Nimetab seene osadena kübara ja jala.

LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV JA ARENG

1. Kirjeldaberinevate loomade elupaiku ja elamisviise.
2. Nimetab linnu kehaosi (nt, pea, nokk, tiivad).

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Nimetab 1-2 putukat.
2. Teab kala ja konna elupaika.

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Nimetab ja kasutab ööpäevade osade määramisel sõnu öö ja päev.

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojalt).

ILMASTIK, ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Teab, et suvel on soe ja talvel on külm.

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID; SÄÄSTEV ARENG.

1. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE

1. Laps mõistab, et taimed vajavad kasvamiseks vett, toitu ja õhku.

LIIKLUS:

VALGUSFOOR JA TÄNAVA ÜLETAMINE

1. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.

LIIKLUSMÄRGID

1. Laps teab mõne liiklusmärgi tähendust.

SÕIDUKID

1. Üldistab liiklusvahendeid (maa, õhu, vee).

HELKUR, TURVATOOL JA – VÖÖ

1. Põhjendab helkuri kandmise vajalikkust.
2. Teab turvatooli ja- vöö vajalikkust sõidukis.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, Bee-Bot põrandarobot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor, Lego WeDo 2.0.

1. Laps väljendab end loominguliselt kasutades koos õpetajaga digi- ja robotikavahendeid.
2. Laps programmeerib koostöös õpetajaga haridusroboteid BeeBot, Qobo.
3. Laps kasutab tahvelarvutit robotikavahendi juhtimiseks ning arendavate õppemängude mängimisel.

5- AASTANE

MINA

1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).

PEREKOND JA SUGULASED

1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed: onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed).

KODU

1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.
2. Nimetab kodu asukoha: linnas, (tänav, linn), maal (talukoha nimi).
3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.

LASTEAED

1. Nimetab oma lasteaia nime.
2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.
3. Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.
4. Teab oma, võõra ja ühise tähendusi.

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD.

1. Oskab nimetada vanemate ameteid.
2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas.
3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.
4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS

1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.

2. Oskab nimetada sündmuseid, mille puhul heisatakse riigilipp.
3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.
4. Oskab kirjeldada oma valla vappi.

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

1. Kirjeldab tähtpäevi peres.
2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Teab mõistete õige ja vale tähendust.
2. Teab üldtuntud viisakusreegleid.
3. Tunneb ja järgib lauakombeid.

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.
2. Oskab sõpra lohutada ja abistada.
3. Oskab andeks anda ja leppida.

HOOLIVUS, TURVALISUS JA TÄHELEPANELIKKUS

1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.

SUHTUMINE ERINEVUSTESSE

1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine- valge kepp, vaegkuulmine - kuuldeaparaat).

EHITISED

1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.
2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet.
3. Oskab kirjeldada lasteaias õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.

KODUMASINAD

1. Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.

SÕIDUKID

1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet

JÄÄTMED

1. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse.

TERVISE VÄÄRTUSTAMINE

1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).

HAMMASTE TERVIS

1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel.
2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).

TERVISLIK TOITUMINE

1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

INIMKEHA TUNDMINE

1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.

OHUTUS JA TURVALISUS

1. Nimetab kohti esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).
2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelvalveta; rattasõit kiivrita).
3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.
4. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED JA PUTUKAD

1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv).
2. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.

LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGADMJA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Teab putukate elupaiku; mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.

TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.

2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG

1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi).
2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule).
3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.
4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi.
5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.

VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE

1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.
2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele.

VALGUSFOOR, JA TÄNAVA ÜLETAMINE

1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.
2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.
3. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).

LIIKLUS:

LIIKLUSMÄRGID

1. Teab liiklusmärkide tähendusi.

SÕIDUKID

1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.
2. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet)

HELKUR, TURVATOOL JA VÖÖ

1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis.
2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.
3. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, Bee-Bot põrandarobot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor, Lego WeDo 2.0.

1. Laps kasutab ja hoiab erinevaid digi- ja robotikavahendeid.
2. Laps õpib koostöös õpetajaga juhise järgi ehitama ja programmeerima Lego WeDo 2.0 mudeleid ning kasutab tahvelarvutit programmeerimiseks.

3. Laps kasutab tahvelarvutit õppetegevuse eesmärgil.

6-AASTANE

MINA

1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime.
2. Kirjeldab enda välimust.

PEREKOND JA KODU

1. Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid).
2. Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.
3. Osutab oma kodukoha vallamajale ning nimetab sealseid ameteid.

LASTEAED, KOOL

1. Laps kirjeldab oma lasteaia asukohta.
2. Nimetab lasteaia töötajaid ja nende tööülesandeid.

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD

1. Laps selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.
2. Paneb märjad riided ise kuivama.

KODUMAA, TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

TEISED RAHVUSED EESTIS

1. Laps oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp ja lauldakse hümmi.
2. Kirjeldab, mida on kujutatud koduvalla lipul.
3. Nimetab koduvalla vallavanema ning tuntuid isikuid (nt Baruto).
4. Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille, kivi ning kala.
5. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.
6. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad ja verivorst).

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Põhjendab viisakusreeglite ja lauakommete järgimise vajadust.

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Oskab põhjendada, miks on hea omada sõpra/sõpru.
2. Abistab vajadusel nõrgemat.

3. Loob püsivaid sõprussuhteid.

SALLIV SUHTUMINE ERINEVUSTESSE

1. Laps oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jne).
2. Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida)

EHITISED

1. Laps teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (klubi, vallamaja jm).
2. Laps oskab kirjeldada oma lasteaia õueala ja seal kasutatavaid vahendeid.

KODUMASINAD

1. Kirjeldab erinevaid keerulisemaid kodumasinaid ja -elektroonikat, teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.

SÕIDUKID

1. Teab eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.
2. Oskab nimetada erinevaid ühistranspordiliike: buss, rong, lennuk, laev.

JÄÄTMED

1. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

TERVISE VÄÄRTUSTAMINE

1. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta).

HAMMASTE TERVIS

1. Oskab põhjendada, miks tulevad ära piimahambad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).
2. Teab hammaste hooldamise vahendeid (hambahari, hambapasta, hambaniit).

TERVISLIK TOITUMINE

1. Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand kas kartuli, riisi või makaronidega, veerand liha või kalaga).

INIMKEHA TUNDMINE

1. Laps teab tüdruku ja poisi erinevusi.
2. Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, haistmis-, ning maitsmiselund).

OHUTUS JA TURVALISUS

1. Laps kasutab terariistu ohutult.
2. Laps nimetab hädaabinumbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.
3. Laps teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukorras.

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD; KODUPAIGA METS-JA KODULOOMAD; TAIMED; SEENED JA PUTUKAD

1. Oskab kirjeldada metsa ja niidu erinevusi.
2. Oskab kirjeldada oma lasteaia ümber asuvat tammikut, mõisa ümbrust ja parki.

LOOMAD JA LINNUD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes elavad Eestis.
2. Põhjustab, miks mõned linnud lendavad soojale maale.
3. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Nimetab mõningaid putukaid.

SEENED: kasvukoht, välimus ja kasvamine)

1. Laps tunneb ja oskab nimetada Eesti metsades kasvavaid seeni (söögiseened, mürgiseened).

TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad).
2. Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm).
3. Nimetab okaspuid kuusk ja mänd.
4. Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu).

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Oskab nimetada ööpäeva, nädalat, aastaringi.

PÄIKESESÜSTEEM

1. Laps oskab nimetada taevakehasid (päike, kuu, tähed ja suuremad planeedid).

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Selgitab aastaegade järgnevust.

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Kirjeldab ilmastikunähtusi erinevatel aastaegadel.

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG

1. Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.
2. Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada.

VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE

1. Põhjendab, miks on õhk inimestele, loomadele ja taimedele vajalik.

LIIKLUS

1. Teab sageli esinevaid liiklusmärke ja nende tähendust;
2. Tunneb valgusfoori värvide tähendust;
3. Teab, kuidas kasutada helkurit. Oskab tänaval ohutult liigelda;
4. Mõistab autos turvatooli ja turvavöö kasutamise vajadust;
5. Laps teab, mida tähendab parem – vasak pool.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, BeeBot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor, Lego WeDo 2.0.

1. Laps oskab kasutada erinevaid haridusroboteid.
2. Laps ehitab koostöös õpetajaga juhendi järgi Lego WeDo 2.0 mudeleid ja programmeerib.
3. Laps kasutab tahvelarvutit õppetegevuse eesmärgil.
4. Laps saab teadmisi internetiohtudest ja ekraani mõjust tervisele.

7- AASTANE

MINA

1. Oskab end tutvustada.
2. Teab oma kohustusi ja õigusi.
3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.

PEREKOND JA SUGULASED

1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi.
2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.
3. Jutustab oma vanavanematest.

KODU

1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.
2. Teab kodust aadressi ja telefoni.

LASTEAED

1. Teab lasteaia aadressi.
2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.
3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.

KOOL

1. Teab kooli kui õppimise kohta.
2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.

AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD

1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid.
2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust.
3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes.
5. Selgitab raha otstarvet.

KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS

1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi).
2. Teab koduvalla/linna sümboleid.
3. Oskab eesti kaardil näidata oma kodukohta.
4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.
5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning nende kombeid ja traditsioone.
6. Suhtleb teisest rahvusest lastega.
7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Soome, Läti, Rootsi, Venemaa).

TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA KOMBED

1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid.
2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm).

3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm).

4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (vabariigi aastapäev, võidupüha).

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLDTUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID

1. Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda.

2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).

3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.

SÕPRUS JA ABIVALMIDUS

1. Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning

sõber olla.

2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.

HOOLIVUS, TURVALISUS JA TÄHELEPANELIKKUS

1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.

2. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jm).

SUHTUMINE ERINEVUSTESSE

1. Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.

2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid.

3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

EHITISED

1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet.

2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm).

3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur, polikliinik, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm).

4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).

KODUMASINAD

1. Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömasinad).

SÕIDUKID

1. Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).

JÄÄTMED

1. Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid).
2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.
3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

TERVISE VÄÄRTUSTAMINE

1. Tervis, inimese elukaar, hügieen, hammaste tervis, tervislik toitumine, inimene- inimkeha, emotsioonid, ohutu käitumine ja hädaolukorras õige käitumine
2. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine.
3. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta).
4. Teab, mis on haigus.
5. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).

HAMMASTE TERVIS

1. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud).
2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

TERVISLIK TOITUMINE

1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.

INIMKEHA TUNDMINE

1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
3. Oskab nimetada meeleelundeid ja meeli (nägemine, kuulmine, haistmine, maitsmine ja kompimine).

KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD; KODUPAIGA METS-JA KODULOOMAD; TAIMED; SEENED JA PUTUKAD

1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada metsloomi, koduloomi ja putukaid.

2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.

LOOMAD JA LINNUD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja- viisiga loomi ja linde ning kirjeldab nende välimust.
2. Teab loomade ja lindude käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesa ehitus ja poegade toitmine).

PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.

SEENED (kasvukoht, välimus, kasvamine)

1. Laps tunneb ja oskab nimetada Eesti metsades kasvavaid seeni (söögiseened, mürgiseened).
2. Oskab nimetada seene osasid.

TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG

1. Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas, tamm jm).

VEEKOGUD, VEETAIMED JA LOOMAD

1. Laps oskab nimetada erinevaid veekogusid (tiik, jõgi, oja, järv).

ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES

1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.

AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED

1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.
2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne).
3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidava poegi, talveuni, rändamine lõunasse).

PÄIKESESÜSTEEM

1. Laps teab nimetada taevakehasid (päike, kuu, tähed, suuremad planeedid).

ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKUNÄHTUSED

1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadeaga.

INIMESE MÕJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG

1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema kodukoha loodusele.
3. Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata.
4. Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi).
6. Soovib osaleda looduse korrastamises.

VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE

1. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

LIIKLUS

1. Oskab kirjeldada enda teekonda kodust lasteaeda;
2. Teab, kuidas ületada ristmiku;
3. Teab liikluse erinevusi linnas ja maal;
4. Oskab kasutada hädaabi numbrit 112;
5. Oskab liikuda tänaval käitudes liikluseeskirjade kohaselt;
6. laps oskab viisakalt käituda ühiskondlikus transpordis.

DIGIPÄDEVUS

Vajalikud digirakendused, Qobo robotigu, Lego Coding Express, kõnet salvestavad lõksud, BeeBot, digitaalne jutupliiats, tahvelarvuti, projektor, Lego WeDo 2.0.

1. Laps oskab kasutada erinevaid haridusroboteid.
2. Laps ehitab koostöös õpetajaga juhise järgi Lego WeDo 2.0 mudeleid ja programmeerib.
3. Laps kasutab tahvelarvutit õppetegevuse eesmärgil.
4. Laps kasutab interneti informatsiooni otsimiseks.
5. Laps saab teadmisi internetiohtudest ja ekraani mõjust tervisele.

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse Tulemused 6-7Aastane Laps

1. tutvustab ja kirjeldab ennast, enda omadusi, huve jms
2. kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone
3. nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid
4. nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone
5. mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused
6. oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku
7. julgeb keelduda ühistegevustest, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teisi või on ohtlik
8. kirjeldab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist
9. järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hoidmist ja hooldamist
10. suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt
11. kirjeldab kodukoha loodust ning tuntumaid taimi, seeni ja loomi
12. kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring
13. selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad
14. selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest
15. mõistab ning märkab enda ja teiste tegevuse mõju tagajärgi keskkonnale
16. kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.
17. teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga sõita.

VALDKOND KEEL JA KÕNE

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- tuleb toime igapäevases suhtluses;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud;
- lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

VALDKOND KEEL JA KÕNE SISU

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES

- Lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel.
- Peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud).
- Lapsele luuakse kõne keskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ja ta saab ise kõnelda.
- Laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga.
- Lapsi suunatakse ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute valmistamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama.
- Lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi õpetatakse seostatult mängude ja igapäevategevustega (nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine jne).

VALDKOND KEEL JA KÕNE EELDATAVAT TULEMUSED

2- AASTANE

SUHTLEMINE

1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.
2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.
3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.
4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häämitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.

GRAMMATIKA

1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (Miku õue p.o Mikk tahab õue minna),
2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt. ainsuse omastav, tegusõna 3.pööre).
3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.
4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas) asukoht (emme siia), subjekti- objekti suhe (issi anna pall).

SÕNAVARA

1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
2. Kasutab nimi-, tegu-, ase- ja määrsõnu.
3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

HÄÄLDAMINE

1. Hääldeb õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
2. Hääldeb sõnaõigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid (a, e, i, o, u, p, m, t, l).

KIRJALIK KÕNE

1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

3- AASTANE

SUHTLEMINE

1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.

2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).
3. Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1- 2 lausungiga.
4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
5. Loeb peast või kordab järele 1- 2 realist luuletust.

GRAMMATIKA

1. Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3- 5 sõnalisi lihtlauseid.
2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.
3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!).
4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).
5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).

SÕNAVARA

1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.
3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.
4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided).
5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.

HÄÄLDAMINE

1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1- 2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
2. Hääldeb õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).

KIRJALIK KÕNE

1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte.
2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste.
3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass- kass, pall- sall, tuba- tuppa), osutades pildile või objektile.

4 - AASTANE

SUHTLEMINE

1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.
2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.

3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2- 3 lausungiga.
5. Räägib 2- 3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.

GRAMMATIKA

1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.
2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad ja, aga).
3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).

SÕNAVARA

1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liigi nimetusi (nt kuusk, kask- puud; tuvi, kajakas- linnud).
2. Kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (käpad, saba, rool).
3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tutimüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).

HÄÄLDAMINE

1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2- 3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
2. Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-lt, -mp jne).

KIRJALIK KÕNE

1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.
2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.
3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

5-AASTANE

SUHTLEMINE

1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).
2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.
3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.
4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
5. Annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.

6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3- 5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).
7. Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/ luuletusi.
8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

GRAMMATIKA

1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.
2. Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (nt söödud- söönud).
3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem- kõige suurem).
4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin- mängiksin).
5. Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele, punase palliga).
6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel)

SÕNAVARA

1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike- pikk, must- puhas).
2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).
3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö.
4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja- tikumaja: nuga õuna koorimiseks- õunanuga).

HÄÄLDAMINE

1. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.
2. Hääldeb õigesti 3- 4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.
3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnade.
4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).

KIRJALIK KÕNE

1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a. häälikuühendites).
2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

6- AASTANE

SUHTLEMINE

1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?).
2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema muutusega.
4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.
5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.
6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, ja, siis.
7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

GRAMMATIKA

1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini).
2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile.
3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).

SÕNAVARA

1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme.
2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab).
3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).
4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb- veeretab; sõidab- sõidutab).
5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).

HÄÄLDAMINE

1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

KIRJALIK KÕNE

1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel häälikuühendita sõnas).
3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli- kolli (III v) koli- kolli (II v), koli- kooli (III v); koli- kooli (II v)).
4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

SUHTLEMINE

1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?).
2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.

3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema muutusega.
4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.
5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.
6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, ja, siis.
7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

GRAMMATIKA

1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini).
2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile.
3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).

SÕNAVARA

1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme.
2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab).
3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).
4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb- veeretab; sõidab- sõidutab).
5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).

HÄÄLDAMINE

1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

KIRJALIK KÕNE

1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel häälikuühendita sõnas).
3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli- kolli (III v) koli- kolli (II v), koli- kooli (III v); koli- kooli (II v)).
4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

7- AASTANE

SUHTLEMINE

1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlus eesmärgist.

2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, vööras koht).
3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe.).
4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
5. Tuletab mõttelünga tekstis iseseisvalt puuduva info.
6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi).
7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevalt ja järgnevat tegevust, sündmust).
8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.

GRAMMATIKA

1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina).
2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni).
3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).
4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslike sõnu (pueb- pugema; siga- sead).
5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (..., sest...)

SÕNAVARA

1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke).
3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast).
5. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).

HÄÄLDAMINE

1. Kordab õigesti järele tähenduselt vööraid sõnu.
2. Hääldeb õigesti vöörhäälikuid (f,š) tuttavates sõnades (fanta, šokolaad).

KIRJALIK KÕNE

1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
2. Veerib 1- 2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli.
3. Häälib õigesti 1- 2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt lähen kooli)
5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
6. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool; linna- lina,; tibu- tippu).
8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6-7AASTANE LAPS

1. tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suheldes; arvestab kaassuhtlejat ja suhtluspaika.
2. saab aru kuuldu sisust ning suudab sellele sobivalt reageerida
3. suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda
4. jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendab ka oma tundeid
5. kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid
6. kasutab kõnes kõiki käände-ja pöördevorme ainsuses ning mitmuses
7. valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajaduse korral ise sõnu moodustada
8. hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnu korrates õigesti kõiki emakeele häälikuid
9. tunneb tähti ja veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu ning tunneb kirja pildis ära mõned sõnad
10. kirjutab joonistähedega 1-2 silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega
12. teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL SISU

- kuulamine;
- kõnelemine;
- Eesti kultuuri tutvustamine.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KAVANDAMISEL JA KORRALDAMISEL

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- korratakse õpitud erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAT TULEMUSED 6-7AASTANE LAPS

1. mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
2. tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
3. saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
4. saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
5. kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
6. teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
7. oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

VALDKOND MATEMAATIKA

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- Rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki.
- Järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal.
- Tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päeva tegevusi.
- Mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas.
- Mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid.
- Suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundi mõistete abil.
- Näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

VALDKOND MATEMAATIKA SISU

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES NING KORRALDADES

- Innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades last sealjuures kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

VALDKOND MATEMAATIKA EELDATAVAT TULEMUSED

2- AASTASED

RÜHMITAMINE JA JÄRJESTAMINE, HULGAD

1. Leiab juhendamisel etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse peale.

LOENDAMINE, ARVUTAMINE.

1. Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – leia sinise kleidiga nukk; erinevate mänguasjade hulgast – leia kaks karu).
2. Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.

SUURUSED JA MÕÕTMISED

1. Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.

TASAPINNALISED JA RUUMILISED GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üks-ühese vastavuse teel (nn toppimismängud).

3- AASTASED

RÜHMITAMINE JA JÄRJESTAMINE, HULGAD

1. Rühmitab antud kaheksagused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus)

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud toad või kohad.
2. Juhendamisel paigutab esemed teise isiku või eseme suhtes üles-alla, ette-taha.

ORIENTEERUMINE AJAS

1. Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nuku magama, päeval nukk mängib).

LOENDAMINE, ARVUTAMINE

1. Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, nt mitu palli on kastis).

SUURUSED JA MÕÕTMISED

1. Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

TASAPINNALISED JA RUUMILISED GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).

4-AASTASED

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka.
2. Paaride moodustamisega (üks-ühessesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju, ehk võrdselt.
3. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5- ni.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

1. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem- väiksem), pikkuse (pikem- lühem), laiuse (laiem- kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.

ORIENTEERUMINE AJAS

1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestluses vm).
2. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal- all, ees- taga (minu ees, minu taga).

5- AASTASED

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud).

2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui.
3. Tutvub arvudega 10-ni.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam)
2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

ORIENTEERUMINE AJAS

1. Teab ööpäeva osi hommik-päev-õhtu-öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes.
2. Määrab vasakut ja paremat poolt.

6-AASTASED

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.
2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.
3. Tunneb numbrimärke.
4. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui).
5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.
6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

1. Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.
2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.
3. Hindab kaugust silma järgi.
4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.
5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Koostab mustreid, laob kujunditest pilte.
2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

ORIENTEERUMINE AJAS

1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.
2. Eristab mõisteid kiiresti- aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal.
2. Orienteerub ruumis juhendite järgi.

7-AASTASED

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

1. Mõtestab arvude rida 12ni.
2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (-, =, +).
3. Oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulga järgi.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes.
2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

1. Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).

ORIENTEERUMINE AJAS

1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja – päeva.
2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.
3. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem- varem, noorem- vanem.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

1. Orienteerub tasapinnal (paberil).

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse tulemusel 6-7aastane laps

1. määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
2. võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt;
3. teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ning tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada;

4. liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =;
5. koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
6. järjestab kuni viit eset suuruse pikkuse, kõrguse jm tunnuste järgi
- 7.rühmitab esemeid asendi- ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
8. kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
9. oskab öelda kellaaega täistundides;
10. nimetab nädalapäevi, kuid ja aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja sünnipäeva;
11. mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahenditega (pulk, nõör, vms);
12. eristab kasutatavamaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ning teab, kuidas ja kus neid ühikuid kasutatakse;
13. leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid.

VALDKOND KUNST

ÕPPE JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID

- laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
- laps kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma
- laps vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid
- laps kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid
- laps kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt
- laps vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

VALDKOND KUNST SISU

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- värvid;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, kleepimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

ÕPPE-JA KASVATUSTEgevust KAVANDADES JA KORRALDADES

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- suunatakse last jälgima kaaslasti vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat loodust ja tehiskeskkonda, väljasõitudel ümbritsevat keskkonda ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades; kasutatakse teemasse sisselamiseks mängu, muusikat, lavastust, jutu lugemist, luuletusi jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline katsetada ja avastada, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, liivale, puidule või kombineeritakse erinevaid materjale;
- innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellisel

viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamine.

VALDKOND KUNST EELDATAVAD TULEMUSED

2- AASTASED

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE.

1. Julgeb osaleda kunstitegevuses.
2. Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis.
3. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt.
4. Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.
5. Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.
6. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega.

VOOLIMINE

1. Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju.
2. Julgeb kasutada voolimismaterjali.
3. Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini.
4. Tegevust jäljendades vajutab voolimismassi auke.

KUJUNDAMINE

1. Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid.
2. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile.
3. Kritiseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.

JOONISTAMINE

1. Kritiseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
2. Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.
3. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).

MAALIMINE

1. Kannab värvi õpetaja antud värvisse pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.

2. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga jne.
3. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni

MEISTERDAMINE

1. Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.
2. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.
3. Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile

KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST.

1. Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nendele täiskasvanu tähelepanu.
2. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.
3. Suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid.
4. Rõõmustab, elavneb äratundmis-rõõmust.

3- AASTANE

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE.

1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.
2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist väärivaid kujundeid.
3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi.

KUJUNDAMINE.

1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt. lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne.).

VOOLIMINE

1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjali.
2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.

JOONISTAMINE

1. Tekitab iseseisvalt jämedate joonistus materjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne.) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni) püsides paberi piirides.

MAALIMINE

1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.
2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.
3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.

MEISTERDAMINE

1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke.
2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.

KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST.

1. Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.
2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

4- AASTANE

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE

1. Kujutab tuttavaid objekte nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad.
2. Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.
3. Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni.
4. Oskab nimetada tumedaid ja heledaid värvitoone.
5. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvuseid.

KUJUNDAMINE

1. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.
2. Laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne.
3. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.
4. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikeseid ümaraid või piklikke vorme.
5. Koostab mängudes ja vabas tegevuses (nt.. mosaiikmängud) lihtsaid mustreid.

VOOLIMINE

1. Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.
2. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne.iseloomulikke tunnuseid.
3. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.
4. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne. ladudes.

5. Juhendamisel kasutab voolimispulka, plastiliini vms.voolimismaterjali tükeldamisel.

JOONISTAMINE

1. Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
2. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga jooni, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
3. Suudab kujutada natuurile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest.
4. Kindlaks kujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtuseid jne.

MAALIMINE

1. Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
2. Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.
3. Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.
4. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.
5. Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintsli jäljendeid.

MEISTERDAMINE

1. Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont
2. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundeid.
3. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber, suled jne)
4. Kortsutab erineva paksusega paberit.
5. Voldib paberi pooleks.

KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST

1. Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.
2. Põhjendab, miks töö, pilt meeldib.
3. Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.

5- AASTANE

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE

1. Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.
2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.

3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.
4. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.
5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

KUJUNDAMINE

1. Koostab elementidest lihtsa kordus skeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks (tass, taskurätt).
2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäeva kaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.
3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloonil või templi abil selle oma valitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).

VOOLIMINE

1. Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades.
2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.
3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.
4. Ühendab voolitud detaile omavahel.

JOONISTAMINE

1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.
2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust.
3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.

MAALIMINE

1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.
2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega.
3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.

MEISTERDAMINE

1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.
2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.
3. Valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid
4. omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.

KUNSTI VAATLEMINE JA VESTLUSED KUNSTIST

1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.

2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.
3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödese.

6- AASTANE

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE

1. Kujutab tuttavaid objekte: nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad.
2. Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.
3. Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni.
4. Oskab nimetada tumedaid ja heledaid värvitoone.
5. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvuseid.

KUJUNDAMINE

1. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.
2. Laob 3-4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne.
3. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.
4. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikeseid ümaraid või piklikke vorme.
5. Koostab mängudes ja vabas tegevuses (nt. mosaiikmängud) lihtsaid mustreid.

VOOLIMINE

1. Annab voolitud ümar vormidele erinevaid nimetusi.
2. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.
3. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.
4. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.
5. Juhendamisel kasutab voolimispulka plastiliini vms.voolimismaterjali tükeldamisel.

JOONISTAMINE

1. Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
2. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
3. Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.

4. Suudab kujutada natuurile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest.
5. Kindlaks kujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtuseid jne.

MAALIMINE

1. Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
2. Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.
3. Suunamisel võtab pintsli vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.
4. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.
5. Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa,, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintsli jäljendeid.

MEISTERDAMINE

1. Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.
2. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud
3. kujundeid.
4. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber, suled jne).
5. Kortsutab erineva paksusega paberit.
6. Voldib paberi pooleks.

KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST

1. Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.
2. Põhjendab, miks töö, pilt meeldib.
3. Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.

7- AASTANE

KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE

1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevus ajast ja -kohast.
4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).

KUJUNDAMINE

1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.
2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.
4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.

VOOLIMINE

1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.
2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.
3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

JOONISTAMINE

1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.
2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.
3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

MAALIMINE

1. Segab värve uute toonide saamiseks.
2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.
3. Vältib värvide määrdumist.
4. Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja küljega).

MEISTERDAMINE

1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.
2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted.
3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST

1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeolelu.
2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.
3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

ÕPPE-JA KASVATUSTEgevuse Tulemused 6-7Aastane laps

1. leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabal valitud viisil;
2. väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ning fantaasiaid;
3. kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
4. kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu;
5. keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
6. loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
7. koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
8. kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

VALDKOND MUUSIKA

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- laps tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- laps suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

VALDKOND MUUSIKAÕPETUSE SISU

- laulmine
- muusika kuulamine
- muusikalis- rütmiline liikumine
- pillimäng

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES JA KORRALDADES

- esikohal on emotsionaalne- ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ning tunnustusele;
- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu „Keel ja kõne“, „Kunst“ jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi-, kui ka pidulike sündmuste puhul;
- muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud seostatakse üksteisega;
- muusikapalade (laulude, muusika kuulamis palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse lapse huve ning ea- ja jõukohasust.

VALDKOND MUUSIKA EELDATAVAD TULEMUSED

2-3- AASTANE

LAULMINE

1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.

MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE

1. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigal-tammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).

MUUSIKA KUULAMINE

1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.

PILLIMÄNG

1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

3-4- AASTANE

LAULMINE

1. Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike).
2. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).

MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE

1. Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jook, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

MUUSIKA KUULAMINE

1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).

PILLIMÄNG

1. Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

4-5- AASTANE

LAULMINE

1. Laulab rühmaga samas tempos.
2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE

1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega).
2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja jooks, liikumine hanereas ja ringis).

MUUSIKA KUULAMINE

1. Kuulab laulu ja muusikapala.
2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

PILLIMÄNG

1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.
2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.

5- 6- AASTANE

LAULMINE

1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.
2. Esitab laule rühmaga samas tempos.
3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva-ja lastelaule.

MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE

1. Muudab liikumist muusika osade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetriunit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris).
2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

MUUSIKA KUULAMINE

1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga.
2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.

PILLIMÄNG

1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi äraõpitud rütmipille.

2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele.
3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.
4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võlutrummi ja kastanjette.

6-7- AASTANE

LAULMINE

1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.
2. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.

MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE

1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi.
2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).

MUUSIKA KUULAMINE

1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).
2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.

PILLIMÄNG

1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostianato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku).
2. Mängib pilli ansamblis.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE TULEMUSEL 6- 7AASTANE LAPS

1. Laulab ilmekalt loomuliku häälega ning vaba hingamisega.
2. Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi.
3. Suudab laulu või muusikapala rahulikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
4. Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.
5. Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.
6. Mängib eakohastel meloodia- ja rütmipillidel õpitud lauludele ning instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge.
7. Mängib lastepillidel ja oskab ka mängida pilliansamblis.
8. Liigub vastavalt muusika meeleolule.
9. Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

VALDKOND LIKUMINE

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

- laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- laps mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- laps järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

VALDKOND LIKUMINE SISU

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- rütmika;
- liikumine looduses.

ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUST KAVANDADES JA KORRALDADES

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, ujumine, pallimängud;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist, positiivsete iseloomuomaduste kujundamist, suunata lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut;
- tugevdatakse lapse füüsilist ja vaimset tervist;
- äratatakse huvi aktiivse liikumise, sportimise vastu;
- ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse valalikkust;
- arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühi, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat;
- liikumistaju kujunemist (keha tunnetamine, ruumis orienteerumine, suuna tajumine, aja tajumine) ja antakse tagasisidet;

- planeeritakse liikumistegevusi päevakavasse (piisavalt liikumist, puhkust, mitmekesisust), kasutatakse mitmekesiseid vahendeid, erinevaid meetodeid, võtteid;
- liigutakse lasteaia saalis, võimlas, ujulas, staadionil, looduse õpperajal, terviserajal, liiklusväljakul.

Hinnatakse:

- põhiliikumisi, koordinaatsiooni, rühti, tasakaalu;
- 6-7aastastel liigutusvõimeid ja peenmotoorikat (näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust);
- sotsiaalset arengut;
- sõnalistest seletustest arusaamist ja korralduste mõistmist.

Arengu hindamine toimub koostöös rühmaõpetajaga kaks korda aastas (oktoober, aprill).

Hinnatakse kolme palli skaala järgi: 1 – tuleb veel harjutada; 2 – saab hakkama; 3 – oskab hästi.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EELDATAVAD TULEMUSED

2 -AASTANE

LIIKUMISTEADMISED

1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.
2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

PÕHILIIKUMISED

1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
2. Kõnnib piiratud pinnal.
3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.
4. Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.

LIIKUMISMÄNGUD

1. Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni ja jooksumänge.

SPORDIALAD:

VÕIMLEMINE

1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järele.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

TANTS JA RÜTMIKA

1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.
2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

VABA AEG JA LOODUSLIIKUMINE

1. Mängib vabamängus iseseisvalt.

3-AASTANE

LIKUMISTEADMISED

1. Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgest välja võimlemisriided.
2. Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.

PÕHILIIKUMISED

1. Sooritab põhiliikumisi.
2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.

LIKUMISMÄNGUD

1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge.
2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.

SPORDIALAD:

VÕIMLEMINE

1. Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.
2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning eakaaslastega.
3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

1. Veab tühja kelku.
2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.
3. Liigub suuskadel otsesuunas.

TANTS JA RÜTMIKA

1. Kõnnib, jookseb ja hüppab rütmiliselt muusika järgi.
2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.

VABA AEG JA LOODUSLIIKUMINE

1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses.
2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

4-AASTANE

LIKUMISTEADMISED

1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.
2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.

PÕHILIKUMISED

1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
2. Teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

LIKUMISMÄMGUD

1. Mängib 2-4 reeglita liikumismänge.
2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

SPORDIALAD:

VÕIMLEMINE

1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.

UJUMINE

Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit).

TANTS JA RÜTMIKA

1. Sooritab imiteeritavaid liigutusi muusika järgi.
2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.

VABA AEG JA LOODUSLIKUMINE

1. Algatab iseseisvalt mängu.
2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

5-AASTANE

LIKUMISTEADMISED

1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.
2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.

PÕHILIIKUMISED

1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
3. Teeb harjutusi väikevahenditega.

LIKUMISMÄNGUD

1. Mängib kollektiivseid võistlusemänge (kujutlusmäng, rollimäng, lihtsam teatevõistlus)
2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud).
3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.

SPORDIALAD:

VÕIMLEMINE

1. Teeb vahenditega (palliga, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.
2. Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.
3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.
2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid).
3. Suusatades kasutab libisemist.

UJUMINE

1. Mängib veemänge ega karda vett.
2. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.

TANTS JA RÜTMIKA

1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.
2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.

VABA AEG JA LOODUSLIKUMINE

1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
2. Sooritab rännakuid ja orjenteerub koos õpetajaga.

6-AASTANE

LIIKUMISTEADMISED

1. Osaleb lasteaia spordipäeval.
2. Talub kaotust võistlusmängudes.
3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.
4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.
5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.

PÕHILIIKUMISED

1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.
2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisäülesandeid.

LIIKUMISMÄNGUD

1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

VÕIMLEMINE

1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.
2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

1. Suusatab vahelduva libiseva sammuga.
2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

UJUMINE

1. Hingab vette.
2. Kasutab ujumisoskuste harjutamiseks abivahendeid.

TANTS JA RÜTMIKA

1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

VABA AEG JA LOODUSLIIKUMINE

Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluiskudel.

7-AASTANE

LIIKUMISTEADMISED

1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.
2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.

3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).
4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.

PÕHILIIKUMISED

1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.
2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.
3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

LIKUMISMÄNGUD

1. Võistleb kombineeritud teatevõistluses (nt takistusriba läbimine).
2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked ja jalgpall jne).
3. Organiseerib ise liikumismänge.
4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureglitest.

SPORDIALA:

VÕIMLEMINE

1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

KELGUTAMINE, SUUSATAMINE

1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele).
2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
3. Suusatab koordineeritud liikumisega.
4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

UJUMINE

1. Ujub abivahendiga.
2. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.

TANTS JA RÜTMIKA

1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.
2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).

VABA AEG JA LOODUSLIIKUMINE

1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.

2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse Tulemused 6-7Aastane Laps

1. keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
2. peab liikudes ja mängides kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
3. sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised;
4. teeb painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
5. säilitab tasakaalu paigal olles ja liikudes;
6. kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
7. matkib harjutusi tehes täiskasvanut;
8. sooritab ühel ajal kaaslasega rütmiliikumisi;
9. liigub enda tekitatud rütmi järgi ühtlase ja vahelduva tempoga;
10. kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
11. mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
12. peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
13. nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Lapse arengu hindamiseks kasutatakse ELIIS-is olevat arengukaardi vormi. Kaarti täidetakse kaks korda aastas - septembris/oktoobris ja mais, sõimerühmas ja uutel lastel oktoobris/novembris ja mais. Rühma õpetajal on hindamiseks õigus valida erinevaid meetodeid: joonistamine, vestlus lapsega, arengumäng, arengutabel jms.

Lapse arengu analüüsi põhjal viivad pedagoogid iga õppeaasta oktoobrikuus lapsevanematega läbi arenguveestluse, kus tutvustatakse lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust, selgitatakse lapse arengu hetkeolukord ja kooskõlastatakse edasine tegevus lapse arengu toetamiseks. Arenguveestluse käigus selguvad lapsevanema ootused lapse arengu suhtes ja seisukohad kasvatusküsimustes.

Lapse arengu hindamise tabel arhiveeritakse ELIIS-i keskkonnas. Lapsevanematel on juurdepääs lapse arengu tabelitele ELIIS-i keskkonnas. Arenguveestluse tulemus säilitatakse paber kandjal 2 aastat peale lapse kooliminekut „Isikuandmete kaitse seaduses“ sätestatud tingimustel. Mai ja juunikuus jagatakse lapsevanematele individuaalselt suuliselt tagasisidet lapse arengu kevadise hindamise tulemustest.

KOOLIVALMIDUS

Lapse kooliks ettevalmistamine algab kodus juba enne lasteaeda tulekut ja jätkub lasteaia ühtse järjepideva protsessina kuni koolimineku. Protsessis osalevad võrdsete partneritena nii lapsevanemad kui ka rühma õpetajad ja õpetaja abid, muusika- ja liikumisõpetaja. Kaasatud on logopeed, kes vajadusel teostab kõneravi, nõustab nii lapsevanemaid kui õpetajaid.

Lapse kooliküpsuse hindamiseks kasutatakse 7- aastaste laste arengu eeldatavaid tulemusi ja üldoskusi. Rühma õpetajal on hindamiseks õigus lisaks küsimustikule täiendavalt valida muid meetodeid nt joonistamine, vestlus jm.

Koolivalmiduse hindamine toimub aprillikuus. Lasteaed väljastab lapsevanemale lapse koolivalmiduse kaardi Eliisi keskkonnas. Koolivalmiduskaardi esitab lapsevanem kooli.

Lasteaia ja kooli koostöös võimaldatakse koolieelikutel tutvuda kooliga, samuti kutsutakse koolieelikuid koos lapsevanemaga kooli vestlema.

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava vaadatakse läbi üks kord õppeaasta jooksul.

Õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtutakse sisehindamise tulemustest ning õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsist.

Õppekava muudatused kooskõlastatakse: lasteasutuse pedagoogilise nõukoguga; lasteasutuse hoolekoguga.

Õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.